

Erasmus+

**FIZINIO AKTYVUMO IR SPORTINIŲ
VEIKLŲ PRIEINAMUMO ŽMONĖMS
SU NEGALIA ANALIZĖ
ALYTAUS MIESTE**

Analizė parengta įgyvendinant Erasmus+ sport
Nr. 612943-EPP-1-2019-1-EL-SPO-SSCP
projektą „Sportas be kliūčių“

2021, Alytus

FIZINIO AKTYVUMO IR SPORTINIŲ VEIKLŲ PRIEINAMUMO ŽMONĖMS SU NEGALIA ANALIZĖ ALYTAUS MIESTE

Alytaus Dzūkijos mokykla kartu su partneriais – Gižycko apskrities švietimo įstaigų centru (Lenkija), Gižycko žmonių su negalia organizacija „Šansas“ (Lenkija) bei Pelci internatinė mokykla – neigaliųjų centru (Latvija) – 2020-2021 m. įgyvendina programos Erasmus+ sport projektą Nr. 612943-EPP-1-2019-1-EL-SPO-SSCP „Sportas be kliūčių“, kurio tikslas nustatyti kliūtis, trukdančias žmonėms su negalia dalyvauti sportinėje veikloje.

2010 metais Lietuvoje ratifikuota Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencija¹ akcentuoja, jog dalyvaudami sportinėje veikloje neigalieji turi galimybę atskleisti savo poreikius, iškelti problemas ir siūlyti galimus sprendimo būdus. Taip pat, dalyvaudami sportinėje ar kitokio pobūdžio veikloje, neigalieji tampa labiau matomi, ir tai skatina jų visapusį ir aktyvų dalyvavimą visose gyvenimo ir visuomenės srityse. Viena iš probleminių sričių, kurioje asmenys turintys negalią patiria sunkumus, – sporto ir fizinio aktyvumo paslaugų prieinamumas.

Siekiant išsiaiškinti situaciją Alytuje atlikta Alytaus miesto trenerių bei fizinio ugdymo mokytojų apklausa, interviu su tėvais (globėjais) bei švietimo įstaigų, sporto klubų, sporto rūmų, kitų vietų Alytuje prieinamumo analizė žmonėms su įvairia negalia sportuoti ar apsistoti atliekant sportinę veiklą.

Fizinio aktyvumo ir sportinių veiklų prieinamumo žmonėms su negalia analizė Alytaus mieste parengta Alytaus Dzūkijos mokyklai bendradarbiaujant su Alytaus miesto savivaldybės švietimo ir sporto skyriumi bei asociacija „Savarankiškas gyvenimas“.

Tyrimas atliktas analizuojant šiuos aspektus :

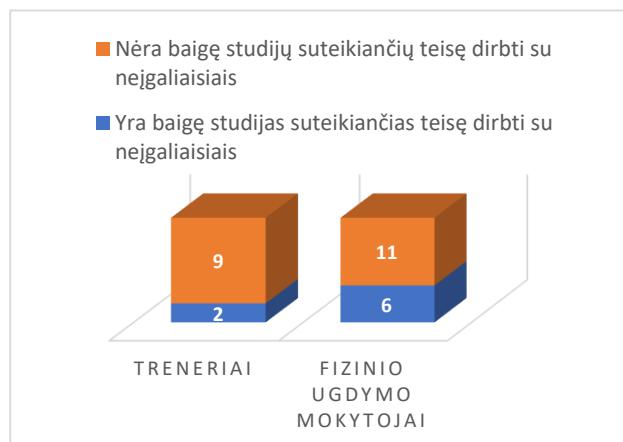
1. Sporto specialistų patirtis, įtraukiant vaikus ir jaunuolius, turinčius negalią dėl intelekto sutrikimų, į sportines/fizines veiklas.
2. Švietimo įstaigų prieinamumas sportuoti žmonėms su fizine negalia ir regos negalia. Parkavimo vietų pritaikymas. Internetinių svetainių prieinamumas regos negalių turintiems asmenims.
3. Sporto klubų prieinamumas sportuoti žmonėms su fizine negalia. Įrangos pritaikymas. Parkavimo vietų pritaikymas. Internetinių svetainių prieinamumas.
4. Kitų sporto įstaigų ir treniravimosi lauke prieinamumas.
5. Viešbučių prieinamumas apsistojant sportininkams, turintiems fizinę, regos, klausos bei intelekto negalią. Parkavimo vietų pritaikymas.

Sporto specialistų patirtis, įtraukiant vaikus ir jaunuolius, turinčius negalią dėl intelekto sutrikimų, į sportines/fizines veiklas.

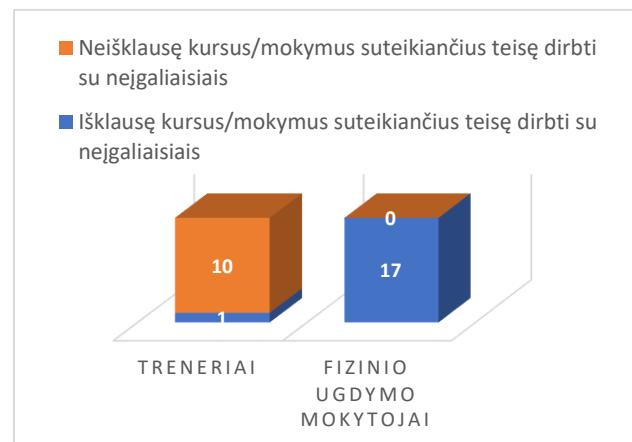
---

¹ Jungtinių Tautų Neigaliųjų konvencija (2010), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995)

Viso apklausoje dalyvavo 28 respondentai: 17 fizinio ugdymo mokytojų ir 11 įvairių specializacijų trenerių. Buvo siekiama išsiaiškinti sporto specialistų išsilavinimą bei žinias apie darbą su neįgalaisiais. Didesnė dalis fizinio ugdymo mokytojų (65 proc. (11)) ir trenerių (82 proc. (9)) nėra įgiję išsilavinimo, suteikiančio teisę darbui su neįgalaisiais (1 paveikslėlis), tačiau visi fizinio ugdymo mokytojai yra išklausę specialiosios pedagogikos ir psichologijos kursą², ir tik vienas treneris šiuo klausimu išklausė papildomus mokymus (2 paveikslėlis).

1 pav. Respondentų, baigusių studijas, suteikiančias teisę suteikiančias teisę dirbti su neįgalaisiais, dalis.

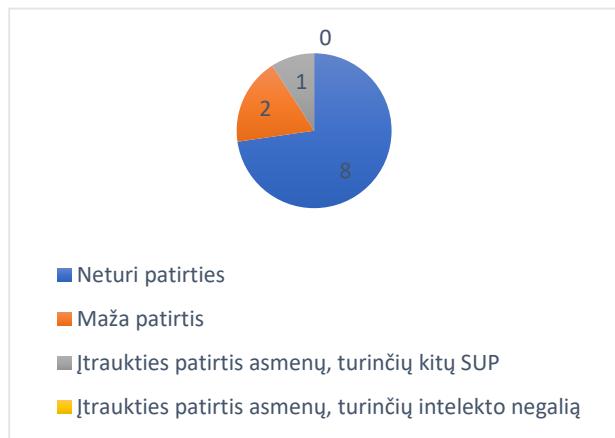

Pav. 2. Respondentų, baigusių kursus/mokymus, suteikiančias teisę dirbti su neįgalaisiais, dalis.

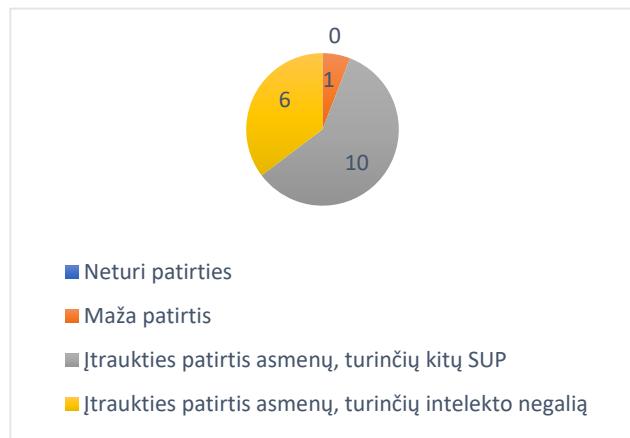
Paklausus respondentų „Kur ir kaip įgijote šių žinių?“, respondentai įvardino šiuos žinių šaltinius: savarankiškai per žiniasklaidą, studijų metu, seminarų, mokymų metu, darbo metu, iš kitų specialistų, bendradarbiaujant su kitomis ugdymo įstaigomis. Dažniausią žinių šaltinį respondentai įvardino žiniasklaidą (televizija,, video, žurnalai, internetas, knygos, straipsniai), taip pat nemaža respondentų dalis įvardijo, kad šių žinių yra įgiję studijų metu ir darbe.

Didžioji dalis trenerių nurodė, kad neturėjo patirties įtraukti vaikus ir jaunuolius, turinčius negalią dėl intelekto sutrikimo į sportą/fizines veiklas, mažą patirtį turintys teigė 18 proc. respondentų, 9 proc. turėjo įtraukties patirtį su asmenimis, turinčiais kitų specialistų ugdymosi poreikių (3 paveikslėlis). Skirtingai nei treneriai, visi fizinio ugdymo mokytojai turėjo darbo patirties, įtraukiant asmenis turinčius specialistų ugdymosi poreikių, o 35 proc. (6) respondentų turėjo įtraukties patirtį su asmenimis turinčiais intelekto negalią (4 paveikslėlis).

² Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas „Dėl reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“ 2014 m. rugpjūčio 29 d. Nr. V-77

Pav. 3 Trenerių patirtis, įtraukiant asmenis turinčius intelekto negalią

Pav. 4 Fizinio ugdymo mokytojų patirtis, įtraukiant asmenis turinčius intelekto negalią

Beveik visi respondentai pasiruošė priimti į užsiėmimus žmones, turinčius negalią. Dauguma teiginių pozityvūs, atliepiantys įtrauktį: „noriu padėti vaikams su negalia...“, „tai padėtų auklėtiniams ugdyti daugybę žmogiškųjų savybių, tokią kaip tolerancija, pagalba, bendravimas ir bendradarbiavimas su neigaliuoju“, „tai padėtų suprasti juos...“. Analizuojant rezultatus rasta, jog keletas respondentų nesvarstė tokios galimybės bei nesusimastę apie tai. Taip pat esą teigiančių, jog galimybę užsiimti sportine veikla svarstyti atsižvelgiant į negalią.

Siekiant išsiaiškinti neigaliųjų dalyvavimą sportinėse varžybose 46 proc. (13) respondentų teigia, jog negalią turintys asmenys dalyvauja, o 54 proc. (15) jog nedalyvauja sportinėse varžybose. Didžioji dalis tiriamujų (72 proc. (20)) teigė, jog dalyvaujančių bendrose varžybose dalis yra mažesnė negu dalyvaujančių varžybose skirtose tik žmonėms su negalia.

Išvados ir rekomendacijos.

- Ketvirtadalis tyime dalyvavusių respondentų yra baigusių studijas, o daugiau negu pusė – baigusių kursus/mokymus, suteikiančias žinių darbui su neigaliaisiais. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad kai kuriems treneriams vis dar stinga žinių ir darbo su neigaliaisiais patirties.
- Daugelis respondentų žinių įgyja savarankiškai per viešai prieinamas žiniasklaidos priemones.
- Tyrimo metu atskleidė daugumos trenerių ir fizinio ugdymo mokytojų teigiamos nuostatos, kuriant įtraukią ugdomosi aplinką asmenims su negalia. Respondentai atsakymai apie dalyvavimą/nedalyvavimą sporto varžybose pasiskirstė tolygiai, tačiau dalyvaujančių bendrose varžybose dalis yra mažesnė negu dalyvaujančių varžybose skirtose tik žmonėms su negalia.
- Atsižvelgiant į šio tyrimo rezultatus ugdymo ir sporto įstaigoms rekomenduojama plėtoti bendradarbiavimo galimybes tarpusavyje arba su organizacijomis, kuriose dirbama su asmenimis turinčiais intelekto negalią.

Švietimo įstaigų³ prieinamumas sportuoti žmonėms su fizine negalia ir regos negalia. Parkavimo vietų pritaikymas. Internetinių svetainių prieinamumas regos negalią turintiems asmenims.

Alytaus „Sakalėlio“ pradinė mokykla - Statybininkų g. 39. Nėra parkavimo vietas, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti. Pati mokykla visiškai nepritaikyta. Priėjimas nuo įvažiavimo nepritaikytas judėjimo negalią turintiems. Nėra taktilinių įspėjamųjų paviršių žmonėms su regos negalia. Matoma iš 5 paveikslėlio tik geltonos juostos ant pirmo ir trečio laiptelio, bet neryškios. Taip pat ant lauko durų – geltonas skritulys. Interneto svetainė pritaikytaregos negalią turintiems, nes yra galimybė keisti dydį, šriftą, spalvą. Tik pasirinkimo mygtukas nuleistas į puslapio vidurį, todėl iš karto atsivertus puslapį gali būti sudėtinga ji surasti bei po tosusipažinti su informacija pasirinkus tinkamą funkciją.

5 pav. Iėjimas į „Sakalėlio“ pradinę mokyklą

Rekomendacijos: Reikalingi bent trys nuožulnūs keltuvai iki sporto salės, vienas lauke ir duviduje ($\pm$ po 6 500 Eur). Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams statyti. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius arba labiau paryškinti grindų dangos kontrastą. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: kortelės, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Interneto puslapyje priemonių pasirinkimo mygtuką regos negalią turintiems patalpinti puslapio viršuje, kad šie žmonės atsivertę interneto svetainę sugebėtų ji greitai surasti.

³ Pagal Lietuvos Respublikos ministro įsakymą dėl statybos techninio reglamento str. 2.02.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo, įsigaliojusio nuo 2020 m. sausio 1 d. sporto paskirties pastatai, mokslo paskirties pastatai, viešbučių paskirties pastatai turi būti pritaikomi specialiems neįgaliųjų poreikiams.

Alytaus „Drevinuko“ mokykla-darželis - Topolių g. 19. Įrengtas pandusas, yra liftas pakilti į sporto salę. Nėra parkavimo vietas, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti. Įvažiavimas nuo gatvės į teritoriją nepritaikytas ir neatitinka statybos techninio reglamento reikalavimų. Nėra taktilinių įspėjamųjų paviršių žmonėms su regos negalia. Internetiniame puslapyje yra padaryta versija žmonėms turintiems regėjimo negalią.

Rekomendacijos: Padaryti tinkamus nuvažiavimus. Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmoniųsu negalia automobiliams statyti. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą.

Alytaus Dzūkijos mokykla - Tvirtovės g. 7. Nėra pritaikyto patekimo nuo viešojo transporto stotelės į mokyklos teritoriją, nes nesutvarkyta sankryža ir pėsčiųjų perėja, nėra nuolydžiu žmonėms judantiems su vežimėlio ar vaikštinės pagalba. Taip pat pati mokykla neatitinka statybos techninio reglamento reikalavimų, nes nėra taktilinių takų žmonėms su regos negalia, nors viduje pirmas ir paskutinis laiptai padengti kontrastiniu grindų dangos paviršiumi. Tik prie Dzūkijos mokyklos korpuso klasių, skirtų mokiniam su individualias poreikiais, taktiliniai takeliai yra padaryti. Taip pat visur per aukštį slenksčiai (6 paveieikslėlis). Internetinis puslapis nėra pritaikytas regos negalią turintiems žmonėms.

Rekomendacijos: Galimi keli variantai. Mokykloje nuožulnus keltuvas per tris aukštus ($\pm 16\ 000$ Eur), reikalingas keltuvas iš lauko pusės ($\pm 6\ 500$ Eur) arba pandusas ($\pm 5\ 000$ - $7\ 000$ Eur priklausomai nuo kurioje pusėje bus įrengta pagrindinis ar galinis įėjimas). Vertikalus keltuvas į kitą pastatą (Dzūkijos mokyklos korpusas ($\pm 22\ 000$ Eur)). Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius ir prie bendro lavinimo mokyklos pastato bei pastato viduje. Interneto svetainę pritaikyti regos negalią turintiems žmonėms. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą.

6 pav. Įėjimas į Dzūkijos mokyklą ir laiptai įėjus

Alytaus Šv. Benedikto gimnazija - Topolių g. 19. Nėra parkavimo vietas, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti. Per ilgas pakilimas į sporto salę ir prieš pat sporto salę didelis slenkstis kaip matoma 7 paveikslėlyje, nėra tualetų, dušo pritaikyto neįgaliesiems. Iš viso per visą mokyklą yra tik vienas tualetas pritaikytas neįgaliesiems pirmame aukšte. Žmonėms su regos negalia mokykla nepritaikyta, nes nėra taktilinių įspėjamujų paviršių, o tai pat turėklai nei liftas nepažymėti Brailio raštu. Interneto svetainė pritaikyta regos negalią turintiems žmonėms, kadangi yra įdėtas mygtukas, kuriame patalpinta įvairios funkcijos, kurias galima pasirinkti (teksto dydis, spalvos, kontrastas, negatyvas).

7 pav. Iėjimas Šv. Benedikto gimnazijos sporto salę

Rekomendacijos: Pritaikyti nuolydžius ir dušus/tualetus pagal statybos techninį reglamentą. Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams statyti. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Tai ypač svarbu, kai žmonės su intelekto negalia šioje įstaigoje norės atliki sportinę veiklą.

Alytaus Senamiesčio pradinė mokykla - Birutės g. 26. Prie sporto salės nėra pritaikytų neįgaliesiems tualetų nei pritaikyto dušo. Patekimas į pačią mokyklą nėra pritaikytas žmonėms su regos negalia, nėra informacinių ženklų, kaip pažymėtų durų geltonu skrituliu, o tai pat nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Nėra parkavimo vietas, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti, kadangi nei nepažymėta, nei nestovi tai nurodantys ženklai. Internetinis puslapis turi versiją žmonėms su regos negalia, bet tik su viena funkcija sumažinant arba padidinan tekštą.

Rekomendacijos: Pritaikyti tualetus ir dušus prie sporto salės. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius žmonėms su regos negalia. Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams statyti. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Tai aktualu, kai žmonės su intelekto negalia šioje įstaigoje nori atliki sportinę veiklą. Internetiniame puslapyje reikia įterpti daugiau funkcijų regos negalią turintiems žmonėms kaip spalvos, kontrasto, ryškumo, šviesos

pakeitimas.

Alytaus Piliakalnio progimnazija - Jiezno g. 1. Visiškai nepritaikyta nei aplinka šalia mokyklos, nei pati mokykla. Sporto salė yra antrame aukšte, nėra keltuvo (lifto), taip pat nėra pritaikytų tualetų. Nuo viešojo transporto stotelės priėjimas ir pėsčiųjų perėja taip pat nepritaikyti, kadangi yra aukšti šaligatvio bortai. Žmonėms su judėjimo negalia neįmanoma pereiti. Nėra parkavimo vietas, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti. Nėra taktilinių įspėjamųjų paviršių žmonėms su regos negalia. Internetiniame puslapyje galima padidinti arba sumažinti šrifto dydį, tačiau trūksta kitų pasirinkimo funkcijų.

Rekomendacijos: Kadangi nėra patogaus patekimo iš lauko, reikalingas vertikalus keltuvas ($\pm 8\ 000$ Eur). Viduje keltuvas iki antro aukšto ($\pm 13\ 000$ Eur). Pritaikyti dušus ir tualetus, kadangi per siauri. Padaryti nuolydžius ties pėsčiųjų perėja ir kad būtų patogus priėjimas nuo viešojo transporto stotelės. Padaryti taktilinius įspėjamoji paviršius žmonėms su regos negalia. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: kortelės, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Internetiniame puslapyje reikia įterpti daugiau funkcijų regos negalią turintiems žmonėms kaip spalvos, kontrasto, ryškumo, šviesos pakeitimą.

Alytaus jaunimo ir suaugusiųjų mokykla - Miklusėnų g. 36. Aplinka pritaikyta, yra pandusai ir viduje, ir išorėje. Įrengtas liftas į antrą aukštą. Aikštelė pritaikyta žmonių su negalia automobiliams statyti. Prie įėjimo yra taktilinis takas. Interneto svetainė prieinama regos negalią turintiems.

Rekomendacijos: Reikalingas tik kosmetinis remontas – praplatinti tualetų duris. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: kortelės, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą.

Alytaus Adolfo Ramanausko - Vanago gimnazija - Birutės g. 2. Pandusas yra padarytas įeinant į gimnaziją (8 paveikslėlis), tačiau išmontuotas keltuvas į sporto salę, kuris buvo pastatytas iš karto po remonto, o šiuo metu jo nėra. Automobilių aikštelė nepritaikyta, sporto salėje perėjimai su laiptais, dušo kabinos ir tualetai nepritaikyti asmenims su negalia.

Rekomendacijos: Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams statyti. Reikalingas keltuvas į sporto salę. Sporto salėje perėjimus padaryti su nuolydžiais, dušo kabinas ir tualetus pritaikyti asmenims su negalia. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: kortelės, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Tai ypač reikalinga, kai žmonės su intelekto negalia šioje įstaigoje norės atlikti sportinę veiklą.

8 pav. Iėjimas į Adolfo Ramanausko - Vanago gimnaziją

Alytaus Šaltinių progimnazija - Lauko g. 23. Į progimnaziją galima patekti pandusu (9 paveikslėlis). Automobilių aikštélė nėra pritaikyta, viešojo transporto perėja nepritaikyta žmonėms su judėjimo negalia, sporto salė nepritaikyta, negalima patekti į rūbinę, kadangi yra laiptai. Ant iėjimo durų stiklo nėra užklijuoto geltono skritulio, kuris reikalingas regos negalią turintiems, nors jėinant ir padarytas pandusas, tačiau per platus, jo pradžia ne nuožulni ir asmuo judantis su neįgaliojo vežimeliu ar vaikštyne gali užkliūti. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Internetiniame puslapyje galima tik raidžių dydį pasikeisti didesniu arba mažesniu.

9 pav. Iėjimas į Šaltinių progimnaziją

Rekomendacijos: Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliais statyti. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius arba labiau paryškinti grindų dangos kontrastą kaip ir nuožulnesnę įrengto panduso pradžią tuo pačiu susiaurinant porankius. Pritaikyti patekimą į rūbinę. Internetiniame puslapyje įdėti daugiau funkcijų pasirinkimo regos negalią turintiems, kaip spalvos, kontrasto, ryškumo, šviesos pakeitimas. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Tai ypač

reikalinga, kai žmonės su intelekto negalia šioje įstaigoje norės atliki sportinę veiklą.

Alytaus Panemunės progimnazija - A. Jonyno g. 10. Visiškai nepritaikyta, nes i pačią mokyklą papulti sudėtinga, nėra panduso, visur laiptai (10 paveikslėlis). Automobilių aikštélė taip pat nepritaikyta negaliatūriems asmenims. I sporto salę veda laiptai - neįmanoma patekti asmenims su judėjimo negalia. Rūbinės, tualetai, dušai nepritaikyti. Nėra taktilinių įspėjamųjų paviršių žmonėms su regos negalia. Internetiniame puslapyje galima tik pakeisti teksto dydį, kitų funkcijų nėra.

10 pav. Įėjimas į Panemunės progimnaziją

Rekomendacijos: Pritaikymą reikia daryti visur: patenkant į progimnaziją, į sporto salę, automobilių aikštélėje, rūbinėse, tualetuose, dušuose, interneto svetainėje. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą.

Alytaus Putinų gimnazija - Šaltinių g. 1. Automobilių aikštélė nėra pritaikyta negaliatūriems asmenims. Patekimas į mokyklą yra sudėtingas, nes kažkada seniai buvo padarytas status pandusas prie įėjimo durų (11 paveikslėlis), nėra taktilinių įspėjamųjų paviršių, iki sporto salės įmanomapakliūti, tačiau iki persirengimo kambarių yra laiptai. Internetinis puslapis nėra pritaikytas regos negalią turintiems žmonėms.

Rekomendacijos: Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams statyti. Padaryti nuožulnesnį pandusą, taktilinius įspėjamuosius paviršius pagal statybos techninį reglamentą arba labiau paryškinti grindų dangos kontrastą. Pritaikyti rūbines. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Pritaikyti interneto svetainę regos negalią turintiems asmenims.

11 pav. Įėjimas į Putinė gimnaziją

Alytaus Likiškelių progimnazija - Likiškelių g. 12. Automobilių aikštélė nėra pritaikyta negalią turintiems asmenims. Sporto salė yra antrame aukšte, pritaikyto patekimo nei iš lauko, nei iš pirmo aukšto nėra mokiniams su judėjimo negalia. Rūbinės, tualetai, dušai nepritaikyti. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Interneto svetainė nėra pritaikyta regos negalią turintiems asmenims.

Rekomendacijos: Pritaikymo reikia daryti visur: patenkant į progimnaziją, į sporto salę, automobilių aikštélę, rūbinę, tualetuose, dušuose, interneto svetainėje. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretną objektą.

Alytaus Dainavos progimnazija - Vilties g. 12. Automobilių aikštélė pritaikyta negalią turintiems asmenims, tačiau nėra pažymėtų salelių. Pritaikytas patekimas, nes yra pandusas prie vienų durų, prie kitų pagrindinių durų pirmasis ir paskutinis laiptai pažymėti geltona spalva (12 paveikslėlis), mokyklos viduje taip pat laiptai pažymėti geltona spalva. Tačiau nėra taktilinių įspėjamujų paviršių. Iki sporto salės patekti galima, tačiau į rūbines ir dušus yra laptai. Internetiniame puslapyje galima tik raidžių dydį pasikeisti didesniu arba mažesniu.

12 pav. Įėjimai į Dainavos progimnaziją

Rekomendacijos: Automobilių aikštelėje nupiešti saleles, kad būtų aiški vieta automobiliui pastatyti bei laisva vieta išlipant esant poreikiui su neigaliojo vežimeliu. Pritaikyti patekimą į rūbines ir dušus. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius žmonėms su regos negalia. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Internetiniame puslapyje įdėti daugiau funkcijų pasirinkimo regos negalią turintiems, kaip spalvos, kontrasto, ryškumo, šviesos pakeitimai.

Alytaus Jotvingių gimnazija - Topolių g. 20. Aikštelė pritaikyta automobiliams su salele, užvažiavimas išlipus iš automobilio žmogui su negalia pažymėtas taktilinėmis plėtytelėmis, plačios lauko durys, nepažymėtos geltonu skrituliu, jėjus į patalpą yra laiptai, tačiau yra pritaikytas keltuvas žmonėms su negalia į pirmą aukštą, laiptų pirma ir paskutinė pakopa pažymėta geltona juosta, sporto salės durys plačios ir iki sporto salės galima pakliūti. Nepritaikyti tualetai. Interneto svetainė nėra pritaikyta regos negalią turintiems.

Rekomendacijos: Pritaikyti tualetus prie sporto sakės padidinant jų erdvę. Pritaikyti interneto svetainę regos negalią turintiems. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą. Tai ypač reikalinga, kai žmonės su intelekto negalia šioje įstaigoje norės atlikti sportinę veiklą.

Alytaus Vidzgirio progimnazija - Kaštonų g. 3. Nėra pritaikytos vietas asmenų su negalia automobiliams statyti, įrengtas pandusas prie jėjimo į mokyklą durų, kurios pažymėtos geltonu skrituliu. Iki sporto salės patekti galima, tualetas neįgaliesiems kaip tik pradėtas montuoti, persirengimo kambariai nepritaikyti, nes laiptai į viršų ir žemyn. Interneto svetainė pritaikyta regos negalią turintiems (įvairus priemonių pasirinkimas: teksto dydis, spalvos, kontrastas, ryškumas, šviesumas).

Rekomendacijos: Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams statyti. Pritaikyti rūbines. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius arba labiau paryškinti grindų dangos kontrastą. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą.

Alytaus profesinio rengimo centras - Putinų g. 40 (Statybos technologijų ir verslo skyrius - A. Jonyno g. 12). Pagrindiniame centro pastate yra sporto salė ir treniruoklių salė. Patekimas iš automobilių aikštelės – pandusas kylant į viršų link pagrindinių durų, o po to yra vertikalus keltuvas pakilti iki pagrindinių jėjimo durų. Sporto salėje žmonės su negalia žaidžia Bočia ir kitus sporto žaidimus. Taip pat galima treniruotis treniruoklių salėje. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Nėra parkavimo vietas, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti. Tokia vieta kaip tik yra prie Statybos technologijų ir verslo skyrius, nors nėra pažymėtos salelės. Jeinant į šį skyrių yra įrengtas patogus pandusas. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Internetiniame puslapyje galima pasikeisti šrifto dydį, bet daugiau nėra jokių kitų funkcijų.

Rekomendacijos: Įrengti parkavimo vietą, pritaikytą žmonių su negalia automobiliams

statyti ir prie pagrindinio pastato. Padaryti taktilinius įspėjamuosius paviršius arba labiau paryškinti grindų dangos kontrastą. Internetiniame puslapyje įdėti daugiau funkcijų pasirinkimo regos negalią turintiems, kaip spalvos, kontrasto, ryškumo, šviesos pakeitimas. Kur reikalinga, naudoti ženklinimo ir informavimo priemones: korteles, lipdukus, kurie suteiktų aišką supratimą apie konkretų objektą

Sporto klubų prieinamumas sportuoti žmonėms su fizine negalia. Išrangos pritaikymas. Parkavimo vietų pritaikymas. Internetinių svetainių prieinamumas.

Sporto klubas „Margiris“ - Naujoji g. 52 („Alytaus sporto ir rekreacijos centre“). Klubas įrengtas antrame aukšte. Lifto bei keltuvo arti klubo žmonėms su negalia nėra. Yra paprastasliftas toliau nuo sporto klubo - arenos pastate, iš kurio būtų įmanoma patekti ir į sporto klubą, tačiau nevykstant sporto renginiams ten būna užrakinta. Treniruokliai klube įprasti, skirti skirtingo amžiaus grupių sveikiems žmonėms. Specifinių bei automatizuotų ar pan. treniruoklių, skirtų žmonės su judėjimo negalia nėra. Į rūbines patekti neįgaliasi su vežimeliu šiek tiek sudėtinga, nes per siauros durų angos. Taip pat rūbines, dušus bei sporto klubą skiria nemaži atstumai. Dalis treniruoklių judant ratu būtų pasiekiami neigaliasi su vežimeliu, tačiau ženkli dalis ne, nes per maži tarpai tarp treniruoklių. Visumoje klubas nėra pritaikytas neigaliasiems. Dienos metu, tuo pačiu laiku klube treniruoja vidutiniškai 10-15 sveikų žmonių. Praktikoje klube yra treniravęsi, atstatinėjo jėgas vos keletas neigalių su kuriais turėjo būti lydintysis žmogus. Klube dirba įprasti treneriai. Internetinė svetainė nepritaikyta žmonėms su negalia. Yra parkavimo vieta žmonėms su negalia, tačiau ne visiškai atitinka reikalavimų, kadangi be salelės.

Sporto klubas „Žalgiris“ - Ūdrijos g. 2a. Klubas įsikūręs antrame aukšte, į kurį veda paprastilaiptai. Lifto ar keltuvo žmonėms su negalia nėra. Treniruokliai klube įprasti, skirti skirtingo amžiaus grupių sveikiems žmonėms. Specifinių bei automatizuotų ar pan. treniruoklių, skirtų žmonės su judėjimo negalia nėra. Dienos metu klube vidutiniškai treniruoja 10-12 sveikų žmonių. Klubo praktikoje yra keletas atvejų kuomet treniravosi, atstatinėjo jėgas negalią turintys bei sunkias traumas patyrę žmonės. Prie pagrindinių treniruoklių yra nebilogasprieinamumas, tarpai pakankami, kad juos galėtų pasiekti ir neįgalusis su vežimeliu. Durys į rūbines, dušus siauros, tad su vežimeliu būtų sudėtinga pakliūti. Klubas moksleiviams, studentams bei pensininkams taiko nuo 10-15% nuolaidas. Pagal sutarimą tokią pat nuolaidą pritaikytą ir neigaliasiems. Internetinė svetainė nepritaikyta žmonėms su negalia.

Sporto klubas „Olimpo Kalnas“ - Naujoji g. 114B. Klubas įsikūręs dideliame angare, turinčiamė skirtingos treniruočių paskirties sales dviejuose aukštose. Į klubą žmonėms su judėjimo negalia patekti lengva, nes didžiausią treniruoklių kiekį turinti salė yra pirmame aukšte. Treniruokliai klube įprasti, skirti skirtingo amžiaus grupių sveikiems žmonėms. Specifinių bei automatizuotų ar pan. treniruoklių, skirtų žmonės su judėjimo negalia nėra. Tarp treniruoklių tarpai pakankamai dideli, tad gerai pasiekiami neigaliasi su vežimeliu. Yra pritaikytas atskiras tualetas žmonėms su negalia.

Rūbinės ir dušai lengvai pasiekiami, nes yra pirmame aukšte prie pagrindinės treniruoklių salės. Tačiau yra per siauri rūbinių bei dušų durų tarpai 65 cm (13 paveikslėlis), tad su vežimeliu patekti yra sudėtinga. Dušuose nėra gumininių kilimėlių, tad neįgalias jam, kuris gali lėtai eiti, būtų slidu. Taip pat nėra turėklų nei rūbinėse, nei dušuose. Dienos metu klube vidutiniškai treniruoja 10-20 sveikų žmonių. Klubo praktikoje pasitaikė apie 6-10 atvejų kuomet jame reabilitavosi, treniravosi sunkias traumas patyrę bei neįgalūs žmonės. Klubas turi skirtingus trenerius, kineziterapeutą. Klubas moksleiviams, studentams, pensininkams bei neįgaliems taiko 10% nuolaidą. Internetinė svetainė nepritaikyta žmonėms su negalia. Automobilių aikšteliė užpilta skalda, neišasfaltuota, todėl sunku ant jos judėti. Nėra priimto sprendimo iš savivaldybės dėl parkavimo vienos, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti įrengimo.

13 pav. Per siauros klubo rūbinės durys

Alytaus neįgaliųjų sportinis sveikatingumo klubas „Viltis“ - Naujoji g. 16. Klubas yra rūsyje ir turi 2 mažytes sales, kuriose yra keletas pagrindinių treniruoklių, štangų. Treniruokliai klube įprasti, skirti skirtingo amžiaus grupių sveikiems žmonėms. Specifinių beiautomatizuotų treniruoklių, skirtų žmonės su judėjimo negalia nėra. Klube treniruoja daugiausiai tik klubo nariai, kurie dalyvauja įvairiose parolimpinėse varžybose ir atstovauja klubą kaip sportininkai. Klubo nariai treniruoja nemokamai. Į klubą nusileisti neigaliems yra padarytas keltuvas. Klube nėra dušo. Taip pat nėra užvažiavimo prie panduso (14 paveikslėlis). Nėra parkavimo vienos, pritaikytos žmonių su negalia automobiliams statyti. Neturi internetinės svetainės.

14 pav. Iėjimas į neįgaliųjų sportinį sveikatingumo klubą „Viltis“

Alytaus apskrities neįgaliųjų sveikatingumo ir sporto klubas „Alytupis“ - Daugų g.

5A. Nepavyko su vadovu susisiesti ir į patalpas pakliūti. Kieme įeinant padarytas pandusas. Jie užsiima lauko sportu, krepšiniu. Naudojasi Alytaus medicininės reabilitacijos ir sporto centrosporto sale. Neturi internetinės svetainės.

Sporto ir sveikatingumo klubas „ŠaulėGYM“ - Ugniaus g. 8. Įsikūrės antrame aukšte, laiptai, todėl sudėtinga pakliūti žmonėms su judėjimo negalia (15 paveikslėlis).

15 pav. Įėjimas į sporto ir sveikatingumo klubą „ŠaulėGYM“

Kitų sporto įstaigų ir treniravimosi lauke prieinamumas.

Alytaus sporto ir rekreacijos centras - Naujoji g. 52. Nėra pritaikytos vietas asmenų su negalia automobiliams statyti. Įrengtos trys durys patekti į šį centrą. Vienos iš jų yra cokoliniame aukšte, per kurias galima pasiekti liftą ir pakylant liftu pakliūti į antrą aukštą. Cokoliniame aukšte vyksta žmonių su negalia šaudymo varžybos. Patekimas į baseiną yra iš arenos pusės per duris cokoliniame aukšte pakylant liftu. Norint pakliūti reikia paskambinti nurodytu telefonu prie durų. Tuomet ateina darbuotojas ir palydi iki baseino. Prie didžiojo baseino yra pritaikytas mažas baseinas kaip ir dušai su rūbinėmis. Kitos durys yra padarytos su pandusu norint pakliūti į areną. Prie trečių durų, pro kurias galima pasiekti šio centro administraciją, nėra jokio pritaikymo (16 paveikslėlis) tik užlipdyti geltoni skrituliai regos negaliatrintiems. Tačiau visur trūksta taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Klausos negalią turintys šiame centre žaidžia ir krepšinį, o turintys judėjimo negalią plaukia baseine bei šaudo.

16 pav. Vienos iš įėjimo durų į Alytaus sporto ir rekreacijos centrą

Alytaus sporto ir rekreacijos centro stadionas - Birutės g. 5. Stadionas prieinamas iš abiejūsių. Tualetai yra skirti žmonėms su negalia, bet nepritaikytas privažiavimas iki jų, aukštas pakilimas ir slenkstis. Prie kasų aukšti slenksčiai, nėra taktilinių takų, nėra pritaikytos vietos asmenų su negalia automobiliams statyti.

Alytaus medicininės reabilitacijos ir sporto centras - Pramonės g. 9. Nors šiame centre vykdomos globos ir slaugos paslaugos, taip pat yra vykdoma reabilitacija ir sportas baseine ir sporto salėje. Tačiau prieinamumo trūksta. Žmonėms su judėjimo negalia išnešamas pandusas užkilti, kad jie galėtų sportuoti sporto salėje. Joje žmonės su negalia žaidžia Bočia ir kitas sporto žaidimus. Baseinas yra antrame aukšte, tad sunkiai prieinama žmonėms su judėjimo negalia. Nėra pritaikytos vietos asmenų su negalia automobiliams statyti.

Sporto prieinamumas lauke. Jaunimo parke kaip ir dar keliose Alytaus miesto vietose yra įrengti lauko treniruokliai, tačiau Jaunimo parke iki jų yra nepatogus kelias (17 paveikslėlis). Rekomenduojama padaryti naują.

17 pav. Nepritaikytas kelias iki lauko treniruoklių Jaunimo parke

Viešbučių prieinamumas apsistojant sportininkams, turintiems fizinę, regos, klausos bei intelekto negalią. Parkavimo vietų pritaikymas.

Svečių namai „Linas“ - Senoji g. 2. Visiškai nepritaikytas, visur laiptai. Nėra pritaikytos vietos asmenų su negalia automobiliams statyti. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėmssu regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

Viešbutis „Senas namas“ - Užuolankos g. 24. Laiptai jau pačioje automobilių aikšteliėje papulti ant šaligatvio ir toliau veda laiptai į pastato vidų bei yra viduje. Nėra pritaikytos vietos asmenų su negalia automobiliams statyti. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

Viešbutis „Odė“ - Naujoji g. 8c. Nepritaikytas, laiptai, nėra pritaikytos vietos asmenų su negalia automobiliams statyti, nėra galimybės pakliūti ant šaligatvio bei į pagrindinį pastatą. Nėra

taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

18 pav. Jėjimas į viešbutį „Odę“

Viešbutis „Vaidila“ - Rotušės a. 12. Prie jėjimo durų yra padaryta mažas pandusas, tačiau tuomet durys atsidaro prieš pat nosį. Reikėjo pandusą daryti kitoje durų pusėje. Visur laiptai, registratūra aukšta, dušai ir tualetai nepritaikyti. Nėra pritaikytos vietas asmenų su negalia automobiliams statyti. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

Viešbutis „Šolena“ - Rato g. 7A. Visur laiptai. Nėra pritaikytos vietas asmenų su negalia automobiliams statyti. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

Viešbutis „Dzūkija“ - Pulko g. 14. Nėra pritaikytos vietas asmenų su negalia automobiliams statyti. Visur laiptai. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

Apartamentai Ziburio studio - Žiburio g. 48. Visur laiptai. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėmssu klausos ir intelekto negalia. Deklaruojama, kad į antrą aukštą žmonėms su negalia kambariai yra pritaikyti, bet kaip patekti, jeigu yra laiptai.

Jaunimo g. 72 Apartamentai - Visur laiptai. Nėra taktilinių įspėjamujų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms su klausos ir intelekto negalia. Deklaruojama, kad į antrą aukštą žmonėms su negalia kambariai yrapritaikyti, bet kaip patekti, jeigu yra laiptai.

Rezidencija „Prieplauka“ - Tilto g. 2. Įrengtas liftas. Nepritaikyti tualetai, dušai kambariuose, nes yra per maži, nėra porankių laikytis. Nėra taktilinių įspėjamųjų paviršių žmonėms su regos negalia. Trūksta ženklinimo ir informavimo priemonių žmonėms suklausos ir intelekto negalia. Interneto puslapis nepritaikytas žmonėms su regos negalia.

Rekomendacijos komerciniams objektams: atsižvelgti į žmonių su negalia poreikius labiau pritaikant aplinką įvairią negalią turintiems asmenims ir atsižvelgiant į statybos techninį reglamentą, minimą šios analizės pradžioje. Judėjimo negalia – padaryti pandusus, keltuvus, nuožulnumus, turėklus, vietas automobiliams statyti; regos negalia – padaryti taktilinius takus ir kontrastinę grindų dangą, o garsinės informacijos įrengimas viešuose pastatuose turėtų būti apsvarstomas kaip taktilinių ženklų ir žemėlapių papildymas; klausos negalia, intelekto negalia – pastatuose naudoti informacinius ženklus, kurie suteiktų aiškų supratimą apie konkretų objektą.

Pasiūlos sporto užsiemimams žmonėms su negalia Alytuje beveik nėra. Dažniausia tai būna pačių žmonių su negalia NVO pateiktos iniciatyvos bei dviejų Alytaus žmonių su negalia sporto klubai tai siūlo ir apie tai mègina skleisti informaciją. Todėl žmonės su negalia ten ir užsiima sportine veikla. Kaip pastebėta Alytaus sporto ir rekreacijos centre ir Alytaus medicininës reabilitacijos ir sporto centras žmonės su negalia taip pat vykdo sportinę veiklą. Tad darbuotojų požiūris yra teigiamas. Tačiau Alytaus sporto ir rekreacijos centre užklausus, kaip galėtų atlikti sportinę veiklą žmonės su intelekto ar psichosocialine negalia, buvo užsiminta, kad reikalingas lydintis asmuo. Tas pats minėtina ir sporto klubuose net ir su žmonėmis, turinčiais regos negalią. Paminint judėjimo negalią, klubų darbuotojai atsakydavo teigiamai ir kviesdavo apsilankytį, nes jų požiūriu vis tiek bus galima rasti tinkamą treniruoklį ar tinkamą treniruotęs būdą, nors dauguma klubų įsikūrė antrame aukšte. Tad darbuotojai ko gero įsitikinę, kad judėjimo negalia yra lengva ir žmogui su judėjimo negalia nėra sunku pakliūti į antrą aukštą.

Bendra išvada - Alytuje nėra visapusiškai prieinamo objekto žmonėms su įvairia negalia atlikti sportinę veiklą. Jei kažkurioje vietoje kažkas pritaikyta vienai negliai, trūksta prieinamumo kitas negalias turintiems asmenims.

Bendros rekomendacijos visiems objektams: projektuojant, statant, montuojant ir patvirtinant objektų prieinamumą visada šiame procese turi dalyvauti žmonių su negalia nevyriausybinės organizacijos, kadangi žmones su negalia yra šios srities ekspertai ir turi būti itraukti į sprendimų priėmimo procesą. Tai yra pabrėžiama tarptautiniame Lietuvos isipareigojime, kurią Lietuva privalo igyvendinti jau nuo 2010-ųjų metų – Jungtinių Tautų Neigaliųjų teisių konvencijoje, pagal kurią nevyriausybinės organizacijos taip pat atlieka jos įgyvendinimo kontrolę.
